

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

==== Izpitna pola 1 ====

Obča zgodovina

Četrtek, 29. avgust 2019 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpiti poli je priložena barvna priloga.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpiti pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešite pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

M 1 9 2 5 1 1 2 1 0 2

3/20

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Od mestnih držav do prvih imperijev

1. Prve civilizacije so nastale ob velikih rekah.

In ko se je voda umaknila, je bila zemlja čudovito namočena in pognojena s sočnim blatom. Tako prekrasno kot le komaj kje druge je potem tam raslo žito. Zato so Egipčani že v starih časih častili Nil, kot bi bil sam ljubi bog.

(Vir: Gombrich, E. H., 1991: Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce, str. 22. DZS, Ljubljana)

- 1.1. Navedite vzroke za razvoj namakalnega poljedelstva prvih visokih civilizacij.

- 1.2. Pojasnite, zakaj so Egipčani častili Nil.

(2 točki)

2. Za družbeno zgradbo starega Egipta je bila značilna hierarhičnost. Velik ugled so uživali svečeniki. Pri reševanju si pomagajte s sliko 1.

Slika 1

(Vir: <http://akropola.org/clanki/zemeljsko-potovanje-umrlega-5>. Pridobljeno: 19. 4. 2017.)

- ### 2.1. Katere privilegije so uživali?

- 2.2. Razložite, zakaj so imeli svečeniki ugleden status v družbi.

(2 točki)

M 1 9 2 5 1 1 2 1 0 5

3. S prvimi visokimi civilizacijami nastanejo tudi prve države, ki so jim vladali despoti.

V Sloveniji ima oblast ljudstvo. Državljanke in državljeni jo izvršujejo neposredno in z volitvami, po načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno.
(3. člen)

Predsednik republike je izvoljen za dobo petih let, vendar največ dvakrat zapored.
(103. člen)

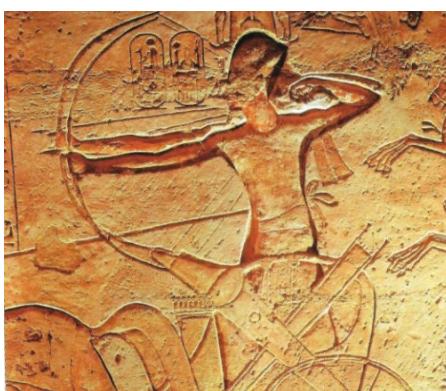
(Vir: Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS, št. 33, 28. december 1991)

- 3.1. Pojasnite despotski način vladanja.

- 3.2. S pomočjo zgornjega besedila navedite razlike med današnjo državno ureditvijo Slovenije in državno organizacijo v Egiptu.

(2 točki)

4. V času znamenitega faraona je Egipt doživel gospodarski, politični in kulturni razcvet. Kralj je ubranil državo pred Lidijci in Širdanci z Egejskih otokov v znameniti bitki pri Kadešu.

Slika 2: Bitka pri Kadešu

(Vir: Zgodovina - Velika ilustrirana enciklopedija, str. 67. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2009)

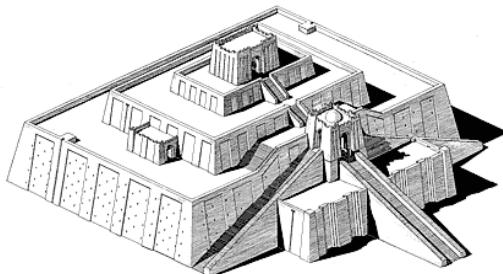
- 4.1. Imenujte faraona, ki je vodil to bitko.

- 4.2. Po čem je ta bitka tako znamenita?

(2 točki)

- ## 5. Mezopotamija velja za zibelko civilizacije.

Slika 3: Zigurat

(Vir: Brodnik, V., 2001: Zgodovina 1, str. 282. DZS. Ljubljana)

- 5.1. S pomočjo slike 6 v barvni prilogi navedite ime ljudstva, ki je osnovalo prve mestne države.

- 5.2. Pojasnite, zakaj so se njihove države imenovalle tempeljske.

- 5.3. Opišite razlog za nastanek prve pisave v teh državah.

(3 točke)

6. V času prvih civilizacij so nastali tudi prvi zakoniki. Hamurabijev zakonik, zapisan v klinopisni pisavi, ima 282 členov.

Če sin udari svojega očeta, potem se mu odreže roka. Če državljan izlije oko sinu državljanu, potem se njemu izlije oko; če polomi kosti državljanu, potem se polomi kosti tudi njemu; če izlije oko podložniku ali polomi podložniku kosti, potem plača eno mino srebra /.../.

(Vir: Brodnik, V., 2001: Zgodovina 1, str. 47, DZS, Ljubljana)

- ### 6.1. Katero načelo velja za Hamurabijev zakonik?

- ## 6.2. Zakaj so nastali zapisi prvih zakonov?

(2 točki)

M 1 9 2 5 1 1 2 1 0 7

7. Kulturna zapuščina prvih visokih civilizacij je bogata.

Povežite civilizaciji v desnem stolpcu s kulturno zapuščino v levem tako, da na prazno črto v levem stolpcu vpisete ustrezeno črko iz desnega stolca.

____ Keopsova piramida	
____ zigurati	
____ Semiramidini viseči vrtovi	E Egipat
____ svetišče Amon Raja	M Mezopotamija
____ hieroglifi	
____ klinopis	

(3 točke)

8. V bronasti dobi sta se na grških tleh razvili prvi visoki kulturi.

Postrojeni skupaj v tempeljskih prostorih so zlatarji in srebrninarji, lončarji, draguljarji in tkalci delali pod budnim očesom svečeništva. Izdelki, ki so jih proizvedli, so v marsičem pripomogli k dvigu minojske trgovinske bilance.

(Vir: Kerrigan, M., 2002: Stara Grčija in Sredozemlje, str. 17. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 8.1. Kje je bilo središče civilizacije, ki jo opisuje zgornje besedilo?

- 8.2. Iz zgornjega besedila razberite, katere gospodarske panoge so bile vir blagostanja teh prebivalcev.

- 8.3. Pojasnite domnevo, da naj bi zaton te civilizacije povzročili mikenski Grki.

(3 točke)

9. Grki niso razvili skupne države, ampak veliko majhnih mestnih držav – polis. Te so si prizadevale za avtonomijo, gospodarsko samozadostnost in zunanjepolitično neodvisnost.

9.1. Kako s tujko imenujemo prizadevanje polis po gospodarski samozadostnosti?

9.2. Pojasnite, zakaj Grki niso razvili enotne države.

(2 točki)

10. Od 8. do 6. stoletja pr. Kr. je potekala druga – velika kolonizacija Grkov. Ob obalah Sredozemlja in Črnega morja so ustanovili nekaj sto kolonij. Pri reševanju si pomagajte s sliko 7 v barvni prilogi.

10.1. Navedite glavni motiv za naseljevanje Južne Italije.

- 10.2. Razložite, zakaj Grki niso ustanavljali kolonij v osrednjem delu Apeninskega polotoka.

- ### 10.3. Pojasnite posledici kolonizacije za Sredozemlje.

(3 točke)

M 1 9 2 5 1 1 2 1 0 9

11. Med najpomembnejše grške polis sta spadali Atene in Sparta. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 v barvni prilogi.

Edina grška država, kjer so bile ženske svobodne, je bila Sparta, ki je najbolj omejevala življenje moškim. /.../ Spartanska dekleta so nosila kratki hiton in se borila, boksala in tekla skupaj z mladimi moškimi. Žene so se svobodno razgovarjale z moževimi prijatelji. Spartanci so hoteli imeti zdrave ženske, ki naj bi jim rodile zdrave, pogumne vojake.

(Vir: Winer, B., 1968: Življenje v starem veku, str. 144. Mladinska knjiga. Ljubljana)

Ženske v starih Atenah niso imele nikakršnega političnega statusa. Njihovo mesto je bilo doma. Celo tam je veljalo, da jih je lepše gledati kot poslušati; znamenje ženske skromnosti je bil ustrežljiv molk. Popolna oblast moških nad njihovimi ženskami je bila zapisana v zakonu /.../.

(Vir: Kerrigan, M., 2002: Stara Grčija in Sredozemlje, str. 69. Cankarjeva založba. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbrano polis in odgovorite na vprašanja.

A ATENE

B SPARTA

11.1. V kateri pokrajini leži izbrana polis?

11.2. Kakšna je bila vojaška usmeritev izbrane polis?

11.3. Pojasnite položaj žensk v izbrani polis.

11.4. Razložite vlogo areopaga/eforata.

(4 točke)

12. Perzijci so sredi 6. stoletja pr. Kr. začeli obdobje velikih osvajanj, kar je kasneje izзвало tudi vojne z Grki.

Ko je Kserkses ob sončnem vzhodu opravil pitno daritev /.../, se je odpravil z vojsko na pohod. Tako je bil naročil Efialtes. /.../ Ko je prišlo izven soteske do spopadov obeh vojska, so Barbari imeli strašne izgube /.../. Tudi Leonidas je padel v tem klanju po junaškem boju in z njim mnogo uglednih Spartiatov.

(Vir: Herodot, 1955: Zgodbe, str. 202. DZS. Ljubljana)

- 12.1. Katero bitko med Grki in Perzijci opisuje zgornje besedilo?

- 12.2. Kakšno vlogo so v tej bitki odigrali Spartanci?

- ### 12.3. Pojasnite razloge za zmago Grkov v vojnah s Perzijci.

(3 točke)

13. Po zmagi nad Perzijci so Atene postale najpomembnejša grška polis, dosegle so svojo zlato dobo. Pri reševanju si pomagajte s sliko 4 in spodnjim besedilom.

Tako je Periklej v 5. stoletju pr. Kr. sijajno obnovil templje, ki so jih porušili Kserksovi Perzijci. /.../ Atenci so na gradbenem področju vložili veliko naporov v ureditev nekaj kilometrov oddaljenega pirejskega pristanišča.

(Vir: Lopez, M. R., 1994: Kako so živeli Grki, str. 13–15. EWO. Ljubljana)

Slika 4: Atene

(Vir: Brodnik, V., 2001: Zgodovina 1, str. 89. DZS. Ljubljana)

M 1 9 2 5 1 1 2 1 1 1

13.1. Kateri politik je vladal v tem času v Atenah?

13.2. Opišite obnovo Akropole.

(2 točki)

14. Čeprav Grki niso ustanovili ene same grške države, so oblikovali skupno zavest in kulturo.

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi rešitvami.

- A Olimpijske igre so prirejali vsaka štiri leta v Olimpiji na Peloponezu.
- B Olimpijskih iger so se lahko udeležili tako Grki kot Negrki.
- C Homer je Grke povezoval z deloma Iliada in Peloponeške vojne.
- D Močan povezovalni element Grkov je bilo preročišče v Delfih.
- E Vsako mesto je imelo svojega zaščitnika, ki so ga častili na javnih shodih.
- F Grki so poznali pisavo, ki so jo prevzeli od Etruščanov.

(3 točke)

15. Peloponeške vojne so izčrpale grške polis, zato niso bile kos novi sili na severu – Makedoniji. V bitki pri Hajroneji je Filip II. premagal Grke.

Predvsem je vzpostavil stalno, poklicno vojsko – /.../ oblikovano po grškem zgledu – in opremil svoje hoplitske vojake s strah vzbujajočimi sarisami (makedonskimi kopji). /.../ Nasproti stoječa pehota s krajšimi sulicami jim sploh ni mogla priti dovolj blizu.

(Vir: Kerrigan, M., 2002: Stara Grčija in Sredozemlje, str. 84. Cankarjeva založba. Ljubljana)

Kako se imenuje postavitev vojske, opisana v zgornjem besedilu?

(1 točka)

16. Po smrti Filipa II. je nasledstvo prevzel njegov sin Aleksander. Ko je utrdil oblast v domovini, se je odpravil na pohod proti vzhodu.

V dobi, ki je sledila, sta grški jezik in kultura prežela dobršen del zahodne Azije /.../ Če se je nekaj svežine visoke atenske klasike polagoma izgubilo, pa je medsebojni vpliv grških in azijskih tokov sam po sebi prinašal obohatitev.

(Vir: Kerrigan, M., 2002: Stara Grčija in Sredozemlje, str. 91. Cankarjeva založba. Ljubljana)

- 16.1. Katero veliko državo je premagal in osvojil na vzhodu?

- ### 16.2. Pojasnite pojem helenizacija.

(2 točki)

17. Etnična sestava Apeninskega polotoka je bila sredi 1. tisočletja pr. Kr. zelo pestra. Pri reševanju si pomagajte s sliko 9 v barvni prilogi.

- 17.1. Katera ljudstva so naseljevala severni del Apeninskega polotoka?

- 17.2. Pojasnite, kako so Etruščani s svojo kulturo vplivali na Rimljane.

- 17.3. Katera ozemlja današnje Italije so bila pod oblastjo Kartagjanov?

(3 točke)

18. Rimska družba je bila že v pozmem kraljestvu razdeljena med patricije in plebejce.

Opišite značilnosti obeh razredov.

PATRICIJI

PLEBEJCI

(2 točki)

M 1 9 2 5 1 1 2 1 1 3

19. Na prehodu iz republike v cesarstvo sta rimskega imperija zaznamovala Gaj Julij Cesar in Gaj Oktavijan.

Tako kot drugi je tudi on zapravljal ogromno denarja za čudovite prireditve in žito, ki ga je delil ljudem. Znal pa je še dosti več. Bil je prav zares veliki vojskovodja. /.../ Osvojil je Francijo, ki se je takrat imenovala Galija, in jo napravil za rimskega provinca. /.../ Na novo je predelal koledar.

(Vir: Gombrich, E. H., 1991: Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce, str. 94–95. DZS. Ljubljana)

V naslednjih letih podelijo Avgustu dosmrtno tribunsko in konzulsko oblast. /.../ Po teh določilih je princeps nedotakljiv. /.../ Leta 17 razglasiti Avgust med slavnostnimi igrami v vsej državi Pax Augusta (Vzvišeni mir), splošni mir /.../.

(Vir: Kronika človeštva, str. 171. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

Obkrožite črko pred izbrano osebnostjo.

A JULIJ CEZAR

B GAJ OKTAVIJAN

S pomočjo zgornjih besedil in slike 10 v barvni prilogi v obliki krajšega razmišljanja opišite vladavino izbrane rimske osebnosti. Pri zapisu upoštevajte naslednje elemente: s katerimi člani triumvirata je zavladal Rimu; pojasnite konec triumvirata; katere nazive je prevzel; katera ozemlja je priključil Rimu v času vladanja; katere reforme je uvedel na gospodarskem in kulturnem področju.

(5 točk)

20. V 3. stoletju je rimskega imperija začela razjedati kriza. Različni cesarji so poskušali rešiti krizo cesarstva, med njimi Konstantin Veliki.

Ker sva jaz, cesar Konstantin in jaz, cesar Licinij, /.../ najprej sklenila izdati odlok o tistih uredbah, ki se nanašajo na spoštovanje in čaščenje božjih zadev, da bi dala kristjanom in vsem ljudem možnost, da si prosto izberejo vero, kakršno hočejo.

(Vir: Kronika človeštva, str. 209. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1996)

- 20.1. Katero določilo je razvidno iz milanskega edikta?

- 20.2. Pojasnite, kako je prenos prestolnice vplival na razvoj rimske države.

(2 točki)

21. Pomanjkanje delovne sile je prizadelo tako kmetijstvo kot obrt. V kmetijstvu so krizo reševali s sistemom kolonata.

- 21.1. Pojasnite, kaj je kolonat.

- 21.2. Katera družbeno-gospodarska ureditev se uveljavlja s tem sistemom?

(2 točki)

22. Rimljani so se pred vpadi barbarskih ljudstev zavarovali z gradnjo limesa.

Pojasnite, kaj je limes. Pri reševanju si pomagajte s sliko 5.

Slika 5: Hadrijanov zid

(Vir: <http://www.planeta.rs/35/8%20svetska%20bastina.htm>. Pridobljeno: 14. 4. 2017.)

(1 točka)

M 1 9 2 5 1 1 2 1 1 5

Različni modeli vladanja

23. Rimsko ozemlje so v 5. in 6. stoletju naselila germanska ljudstva.

Iz rimskih literarnih virov in iz arheoloških najdb vemo, da so se mnogi rimski trgovci nastanili vzdolž baltske obale /.../, kjer so našli jantar. /.../ Skratka, šlo je za nadvse velikopotezno trgovanje.

(Vir: Mlacović, D., Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 13. DZS. Ljubljana)

S pomočjo zgornjega besedila navedite, zakaj so germanska ljudstva poznala rimsko ozemlje.

(1 točka)

24. Po preseljevanju se je postopoma izoblikovala fevdalna družba.

Vazal je prizegel zvestobo seniorju s posebnim svečanim obredom pred številnimi pričami. Pred seniorja je javno pokleknil in mu med roke položil svoje roke. S tem se mu je simbolno predal v zaščito in oblast.

(Vir: Mlacović, D., Urankar, N., 2010: Zgodovina 2, str. 31. DZS. Ljubljana)

24.1. Kako imenujemo obliko posesti, ki jo je vazal dobil v trajno last?

24.2. Razložite odnos med seniorjem in vazalom.

(2 točki)

25. Po preseljevanju se je spremenila politična podoba Evrope.

Povežite pojme v levem stolpcu z njihovo razlago v desnem tako, da vpišete na črte v levem stolpcu ustrezne črke iz desnega stolpca.

_____ Belizar	A gospodarska, kulturna in politična prestolnica Bizanca
_____ arianstvo	B združitelj frankovskih plemen, rodbina Merovingov
_____ Klodvik	C zaustavljen prodor Arabcev v srednjo Evropo
_____ Konstantinopol	D upravitelji kraljevega dvora
_____ majordomi	E koncil v Niceji razglasil nauk za krivoverstvo
_____ Poitiers	F bizantinski vojskovodja v času Justinijana

(3 točke)

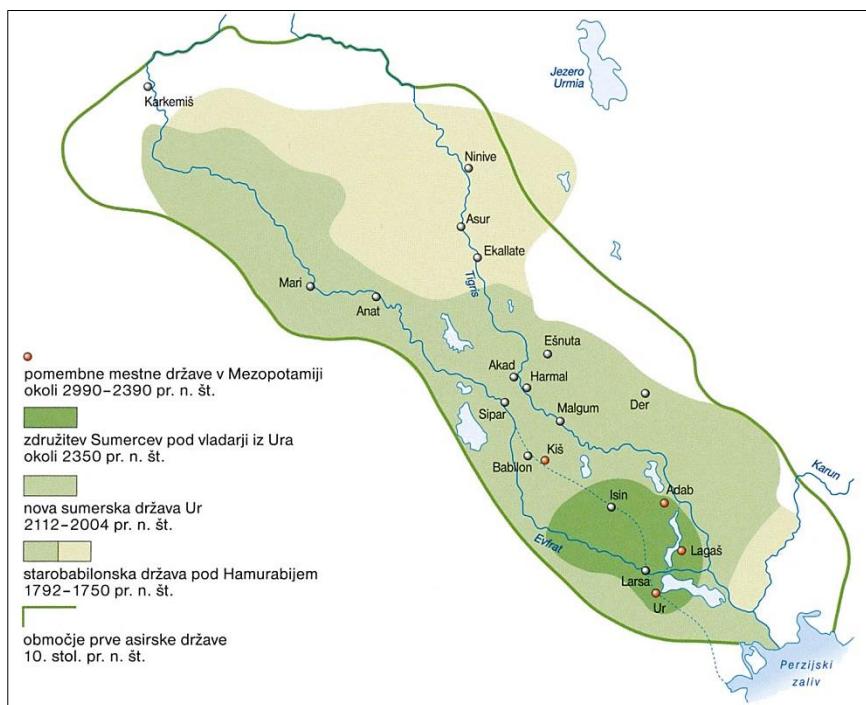
Prazna stran

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

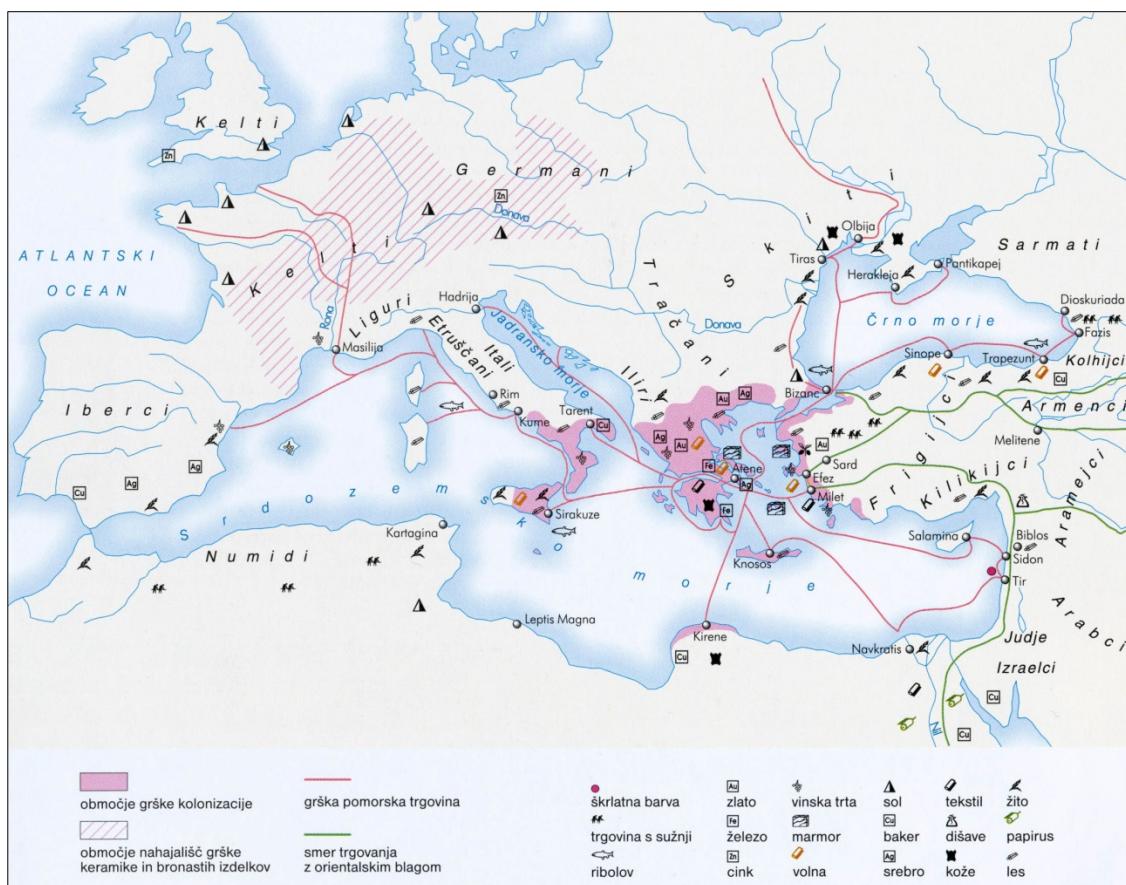
M 1 9 2 5 1 1 2 1 1 7

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

Slika 6: Mezopotamija 3000–2000 pr. Kr.

(Vir: Atlas svetovne zgodovine. Prazgodovina in stari vek, str. 28. Dnevnik. Ljubljana, 2006)

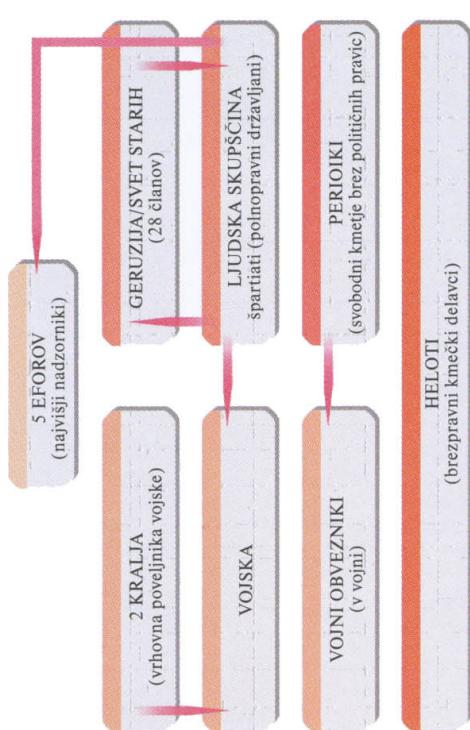
Slika 7: Grška trgovina in kolonizacija

(Vir: Atlas svetovne zgodovine. Prazgodovina in stari vek, str. 49. Dnevnik. Ljubljana, 2006)

Politična ureditev Šparte
(pripisano zakonodajalcu Likurgu), ok. 760 pr. n. št.

Atenska demokratična ureditev po Solonovi reformi, 594 pr. n. št.

Slika 8: Politične ureditve grških držav (polis)

(Vir: Atlas svetovne zgodovine. Prazgodovina in stari vek, str. 48. Dnevnik. Ljubljana, 2006)

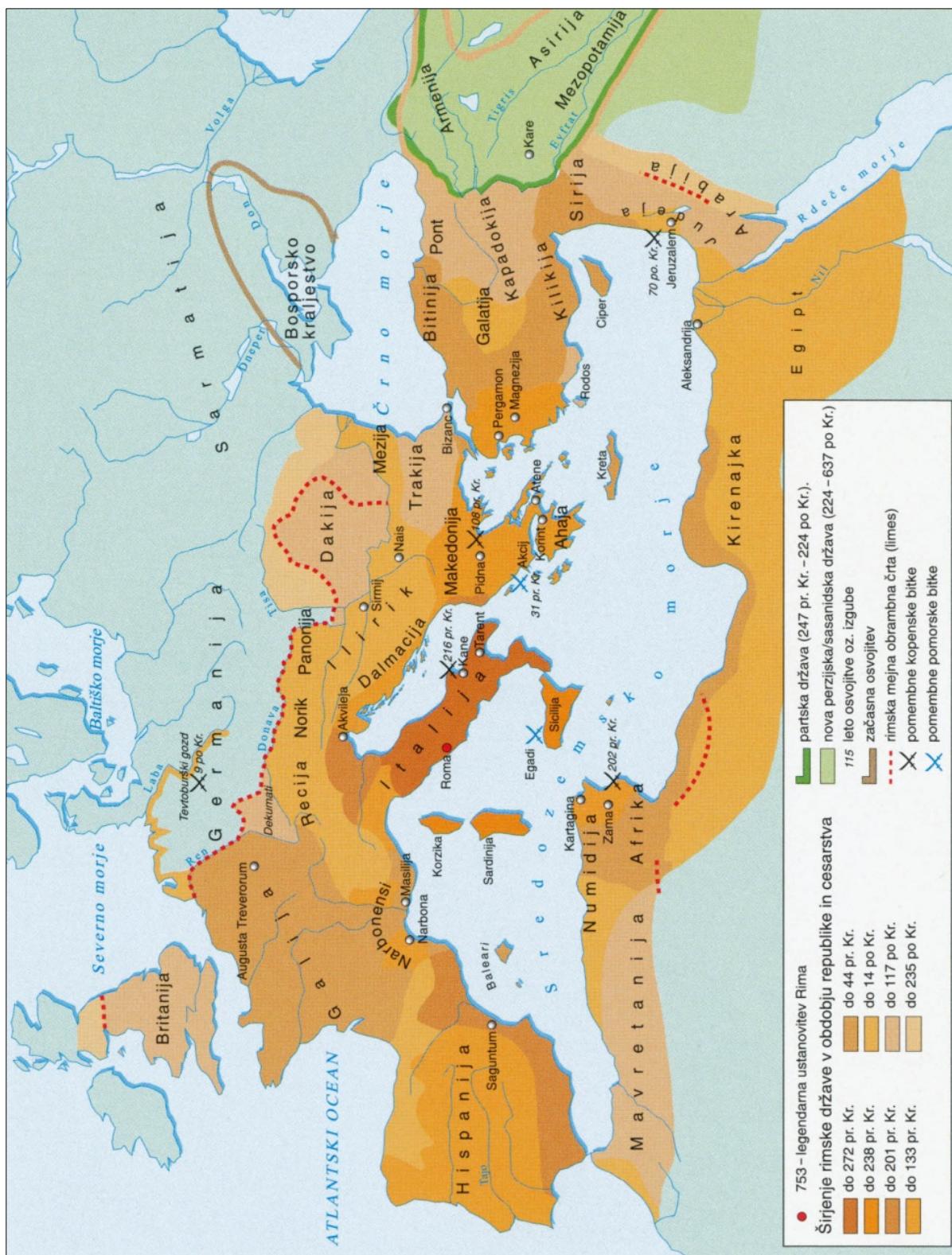

M 1 9 2 5 1 1 2 1 1 9

Slika 9: Poselitev Apeninskega polotoka do leta 510 pr. n. št.

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 16. Modrijan. Ljubljana, 2013)

Slika 10: Širjenje rimske države

(Vir: Brodnik, V., 2001: Zgodovina 1, str. 133. DZS. Ljubljana)